

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju.

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplatna cijena na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju.

Šibenik dne 14. srpnja.

Današnjim danom biće napokon ispunjena želja mnogih, želja tisuća naših pristaša, koji nestrpljivo iščekivahu dan, u koji će ih poslije toliko vremena opet pohoditi njihov stari znanac, nerazdruživi drug i prijatelj, onaj mali, al nezaboravni „Kremenjak“.

Onim danom, kad je prestao da izlazi mali „Kremenjak“, nestalo je našem narodu potrebitog bodritelja i tješitelja, nastala je bila neka praznina, koja se osjećala teško i koju je bilo treba svakako ispuniti.

Tisuće naših pristaša iz bliza i podalje, a osobito naš grad nije mogao da bude bez jednog lista, bez jednog javnog općeg organa, koji bi bio glasnikom želja tih tisuća, oduškom pustih tužaba njihovih; koji bi svojim štivom davao poduku, savjet, zgodne upute i u puk, u one tamne nizine slojeva pučkih širio svjetlost nauke naše hrvatske pučke napredne stranke.

Ima krajeva, ima sela i varoši, gdje su slojevi puka u tamnim i pretamnim nizinama. To je sve posljedica zanemarenosti, u kojoj je naš puk držan od onih mnogih svojih neharmoničnih sinova, koje on hrani i tovi, otkidajući i po zakonu i proti zakonu bolje zalogaše od svojih usta; to je posljedica svakidašnjih varanja, kojima mnogi bezdušnici drže sputan, vezan naš narod, nudeći mu kao dobro piće lošu, nemoralnu nauku, da mu njome otruje i život i srce.

Pokvarenje naroda, poživnjenje njegovo dobro dolazi samo onima, kojima fali u srcu iskra bratske ljubavi i zdravog Hristovog morala; koji u tudjem zlu, u propasti iskrnjega vide svoju korist i paklenu nasladu, ali dobar čovjek, pravo kršteno čeljade trpi u srcu svojem, kad vidi okolo sebe braću, gdje se valja u kalu bijede i nevolje, duševne pokvarenosti i nemoralna. Pa ne samo pokvarenost, nemoral njega, dobra čovjeka i pravo kršteno čeljade boli, već ga boli i sama duševna zanemarenost, umna zaostalost brata njegova.

Tim lijepim i kršćanskim mislima zađojeni odlučismo pokrenuti opet list, koji bi, osobito u našoj zarobljenoj krajini, bio poput bivšeg „Kremenjaka“ nerazdruživim drugom našeg puka; koji bi mu bio savjetnikom, tješiteljem i bodriteljem i svagdanjim ugodnim razgovorom.

Kako pak mislimo dati listu općenitije značenje, proširiti mu područje djelovanja, koje prevazilazi ono dosadanje „Kremenjakovo“ lokalno, to smo odlučili, i ako teška srca, napustiti ono lijepo i toliko u nas po-

pularno ime „Kremenjak“, a nadjenuti listu lijepo ime „Naprednjak“, koji će mjesto bivšeg „Kremenjaka“ biti odsle glasnikom naše napredne stranke u ovim krajevima.

Format ovog lista znatno je veći neg onog prije, pa se i tu vidi naše napredovanje, kao što se ono vidi u svemu u redovima naše jedine i prave pučke stranke.

Tijem stupamo u red ostalih listova naše pučke stranke i boraca za njene ideje i principe. Stupamo o bok glavnom glasilu našem „Slobodi“ i „Pučkoj Slobodi“, da im pružimo pomoćnicu ruku u borbi za napredak našeg naroda i oslobodjenje njegovo od mnogovrsnih jarama, što mu na vrat vrgoše što otkriti, što potajni neprijatelji njegovi.

Mnoge ugledne osobe naše stranke i ovdje i u pokrajini, kojih sposobnost i sprema u tom pogledu je poznata, obećaše našem „Naprednjaku“ svoju saradnju, kojom će nam pomoći, da list odgovori svojoj zadaći i svim onim nadama, što se u nj polažu i koje ga prate pri njegovom stupanju u našu javnost.

U to ime, dok se preporučujemo potpori moralnoj i materijalnoj naših pristaša i svih ljudi dobre volje diljem pokrajine, velimo: **bilo u dobar čas!**

Program

Hrvatske Pučke Napredne Stranke

Prigodom zadnjih izbora zastupnika na carevinskom vijeću, pri kojima je u ovom kotaru naša stranka iznijela zajedničkog kandidata sa „Hrvatskom Strankom“, dobili smo više iskustva nego li u koju godinu rada u gradu. Nепrestani doticaj sa prostim pukom van grada ujerio nas je, da u ovom kotaru, u kojemu pašuju pravaška gospoda, budućnost može i mora da bude samo naše stranke. Na izbornim dogovorima i skupštinama puk je najdragovoljnije slušao nauku naše stranke i njezina načela. U onim mjestima, u koja naša organizacija nije još doprla, čim bi se puku protumačilo nekoliko načela naše stranke, mnogima bi se iz srca oteo poklik: to je stranka mojega srca! Izbori su prošli, nastupilo je vrijeme trijeznog rada, osviješćivanja i prosvjetljivanja puka, pak da našem puku u ovom kotaru ne izadju iz pameti načela naše stranke, koja je slušao za izborne borbe, naš će mu list u svakom broju donášati po nekoliko redaka o programu (nauku) naše stranke.

Najprije će mo protumačiti temeljna načela t. j. ona glavna pravila, po kojima se ravna naša stranka, a nakon, toga ćemo se baviti sa narodnom politikom. Prvo temeljno načelo naše stranke glasi:

Narod je izvor svih prava u državi.

Ovo lijepo načelo naše stranke protumačit ćemo u narednom broju.

Prosvjeta kao narodni i društveni problem.

Osvit novoga doba, s krepkim mislima, probudio je nove težnje i stvorio u životu pojedinca i društva nove potrebe i zahtjeve. Pod njegovim uplivom nastadoše na svim područjima javnog i privatnog života važne promjene koje raskinuše stare forme života i povukoše ljudstvo k višim i sjajnijim idealima.

Uvjeti su današnjeg života u mnogom drugačiji od onih starih vremena, čije zvijezde izbljeduju pred sjajem novoga sunca. Oštra se utakmica razgranala do u najtanje žile ekonomskog života, u to ljuto kreševo u tu krutu borbu za opstanak mogu samo oni uspjehom stupiti, koji su po svom odgoju, po svojoj umnoj naobrazbi i zdravim gospodarstvenim prilikama zauzeli između ostalih naroda odličniji položaj. Obrazovanost duha, ojačanje uma, to su zahtjevi, koje postavlja dvadeseti vijek svom pokoljenju; to su principi i zadaće modernih narodnih naprežanja. Uspjehe u okrutnoj životnoj borbi postizavaju narodi jačinom svojega znanja; a opreke i buru života savladava energija odgoja i intelektualnog umijeća.

Stoga je opaziti, da svako trijezno nastojanje na polju javnoga rada, od kojeg će biti opće narodne koristi, ide u glavnome za tim, da ojača narod kulturno i gospodarski. I mi jasno vidjamo, kako su u novije doba — vodjene neodoljivom snagom samoodržanja i prevlasti — sve moderne države preuzele u svoje ruke organizaciju odgoja; kako uvidjavni političari svih kulturnih naroda podavaju prosvjetnim pitanjima onu važnost, koju ti čimbenici razvoja i naputka zaslužuju.

U jednu rječ, cijeli je narodni život: duševni, socijalni, fizični i gospodarstveni u najužem savezu s pučkim odgojem, dapače u normalnim prilikama njegova je posljedica. Unapređivanjem pučke obrazovanosti poboljšat će se postepeno čitava narodna egzistencija, sudbina će narodna na svakom polju njenog djelovanja, u svim stranama njenog bića oćutjeti snage, jačine i sprema za daljni razvoj. A neka budu uvjereni svi, osobito pako oni političari, koji se griju na suncu romantizma prošloga vijeka, da je jedna intezivna kulturno - gospodarstvena politika i najbolja narodna politika.

Do čega vodi zanemarivanje puka.

Posvećujemo u našem listu osobitu pažnju za dopise o Zagori, o tom najzapuštenijem predjelu u Dalmaciji, gdje vlada isključivo neukost, bijeda i — fratarska sila.

Zagora, krševiti predjel koji se prostire našim Zagorjem u općinama drniškoj, lečevičkoj, trogirskoj i šibenskoj, najbolji je primjer i dokaz, do čega može doći naš seljak, ako ga pustimo u ruke frataru, popova i seoskih kamatnika; jer seljaštvo Zagore, još od nazad stoljeća, podloženo je isključivoj vlasti i uplivu fratara i popova. To su prave fratarsko - popovske krajine, koje su kroz stoljeća bile prepuštene župnicima i njihovom načinu uzgajanja i prosvjetljivanja.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLAĆENE PRIMAJU SE. - - - RAČUNAJU 16 PARTIT RETKU, A ZA TA PO POGODBLIJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

NAJSTIĆ.
Ljadica i drugovi

ponos Milanaca patičan, kao što i ponos, ali je ostojan divljenja, n; on je plamen, on je moralna sudnovatu aktiv- radi mnogih ljživahniji, naju- e, -duguje svoj

isiti, ako mogli dno čuvstvo, naćilijani bili psihomamo prema svomnego najvećmaevo to je baza

na logično izviru, gi tijekomv unu- se. Nacionaliste berentni naprama politike i nekomu ga kao ispraznim cima. Sada, a da e pred nekoliko stellini objeloda- ia“ nekoliko čla- rugi irendetizam“, tpirao u dužnost, pitanja Podueva oslobodimo one nanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- a, nije nikad za- itanja i probleme e razlika izmegju e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj, ti preslice s konča- u vretencu izdupsti rno olova, da zvući ricu ili dragu kojoj vježbati se gradeći Bosne, što je stradao iteći je izragjenom na. Ta drvena obuća i starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvog rirode momče je po- osjećanje forme i lku inteligenciju. Za- ča, Antu Starčevića, zrezujući ih u drvetu; je u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i je u zadarskom „Na- o darovitom pastiru, ue poticao je vigje-

A kakovo je to uzgajanje i prosvjetljivanje fratarsko i kakove je plodove sobom donijelo, vidjelo se najbolje u prošlim izborima, kad su fratri i njihovi bezdušni pomagači „pravaši“ udarili svim mogućim lažima, zavaravanjima, podvalama, mitom, vinom i rakijom itd. da ko' blago na pazaru zakúpe taj neuki svijet i dobrim dijelom su ga osvojili i — zakupili. I sami bistriji zagorci najbolje su to posvjedočili kad su fratarskom propalom kandidatu vikali porugljivo: „Živio zakupnik (mjesto zastupnik) Dr. Krstitelja!“

Neuku i siromašnu Zagoru upotrebili su furtimaši za svoje niske svrhe; ona je u zadnjim izborima plebištom bila uz njih, te se furtimaši bez nje ne bi bili ni pojavili u izbornoj borbi.

Ta Zagora i ostale dalmatinske zagore, kojih je na žalost veliki broj, bila je i ostati će i nadalje tvrdnjom natražnjaštva, ako ne unesemo u nju prosvjetu i ne podignemo na razinu čovjeka zagorskog neukog seljaka, koga su fratri i popovi kroz vjekove gotovo poživinčili.

Osvjetljujuć tužne prilike naše Zagore najbolje ćemo pokazati, što je sve potrebno našem zagorcima, a istodobno i ostalom našem seljaštvu da se pridigne iz neukosti i zapuštenosti, u koju je krivnjom svojih „pastira“ i raznih „otaca domovine“ zapao.

Političke vijesti.

Predsjednik sabora D.r Ivčević pozvan je brzojavno u Beč od ministra predsjednika baruna Gautscha, te je već od njega bio primljen u palači ministarstva na Herrengasse dne 12 t. m.

Slavenski novinarski kongres obdržavao se na 12 tek. mj. u Beogradu. Bilo je preko 200 kongresista, predstavnika slavenske stampe; od ovih najviše Čeha i 15 naših. Cijeli Beograd bio je iskićen, te je srpsko gostoljublje doseglo vrhunac. Oduševljenju i iskazima slavenske uzajamnosti nije bilo kraja.

Carevinsko vijeće sazvano je za 17 tek. mj. Na 18 tek. mj. kralj će otvoriti svečano parlament prijestolnom besjedom. Ljetno zasjedanje imalo bi trajati do 5 kolovoza. Najveća grupa u novom parlamentu biti će njemački nacionalni savez, pa će ona predložiti za predsjednika parlamenta po svoj prilici D.ra Sylvestra.

Stari parlament izgledao je mnogo drugačije nego li je ovaj. Neke su stranke silno ojačale, a neke su opet silno oslabile i izgubile veliki broj mandata. Najveće gubitke pretrpila je kršćansko-socijalna stranka, koja je od 96 prvašnjih mandata spala na 73, a i ovi nisu više kompaktni, ko što su bili pod pokojnim D.r Luegerom, nego se već cijepaju u razne frakcije; u gradske (8 mandata), u pokrajinske itd. Socialisti, koji su prije imali 87 mandata imaju sada samo 82. I oni se sada dijele u klub njemačkih socialdemokrata i u klub česko-autonomnih-socialdemokrata.

Najviše je ojačala skupina njemačkih nacionala, u kojoj je 99 zastupnika, dok je prije imala samo 85 zastupnika.

I česki klerikali gube 10 mandata, a dobiju česki agrarci 6, a česki nacionalni socialiste 8 zastupnika. Česi svih stranaka biraju skupa 107 zastupnika, te su po broju najjača narodnost iza Njemaca, koji imaju u parlamentu 231 mandat.

Poljaci svi skupa biraju 82, a Rusini 33 zastupnika.

Latinska unija posjeduje 25 mandata, od kojih 19 Talijana a 6 Rumunja.

Jugoslaveni u novom parlamentu dijelit će se u dvije grupe — kako izgleda — u klub D.ra Ivčevića sa jedno 14 zastupnika i klub D.ra Sušteršića (sa 20 Slovenaca).

Čisto klerikalnom klubu D.ra Sušteršića pridružuju se i 4 dalmatinska klerikala, koji su već

u Beču odredili zajednički program. Glavne su tačke tog programa: *pozitivno-kršćanska* (furtimaška) ideja u prvom redu, pak *državno-pravna trialistična* (Velika Hrvatska!!!) misao. Predsjednik je kluba Sušteršić, a zamjenik mu D.r Dulibić.

Pa da naši „pravaši“ nijesu žindre i Sušteršićeve marionette! U programu im je spašavanje kršćanstva i uskrišenje Velike Hrvatske, a u stvari biti će, ko i dosad, spavanje i obilježavanje.

Općinski izbori po Dalmaciji provesti će se počam od 21 tek. mj. do 31 kolovoza.

Za Šibenik biti će općinski izbori za III. izborno tijelo na 7 kolovoza (u Lozovcu na 11, a u Vrpolju na 12 kolovoza); za II. izborno tijelo na 17, a za I. na 19 kolovoza.

U Skradinu biti će općinski izbori na 21 kolovoza za III., na 25 za II., a na 26 za I. tijelo.

U Tijeku III. tijelo bira na 21. kolovoza II. na 28, a I. na 29 kolovoza,

U Vodicam III. tijelo na 27 srpnja, II. na 28, a I. na 29 srpnja.

U Zlarinu bira III. tijelo na 1 kolovoza, II. na 4, a I. na 5 kolovoza.

U Banovini bi imali biti ponovno izbori za zagrebački sabor, barem po onome, kako se je ban Tomašić izrazio podpredsjedniku sabora. Dakle ni ovakim saborom, gdje „munkači“ hrvatski po befelu Pešte rade proti svim interesima svoje zemlje nije ban zadovoljan. I tako u jednoj Hrvatskoj uvijek izbori, borbe, natezanja a sve zbog hirova i puzavosti vlastitih njezinih sinova i banova.

Mislimo ipak da će složna koalicija svih boljih predstavnika našeg naroda u Banovini i ove udarce izdržati.

Dopisi.

Iz Zagore.

U selu Mravnici koje je selo uz nas, pa je stoga složno uz braću Srbe, donio je nekidan jedan seljak sa kosovskog slavja srpsku zastavu, te je naši seljani razviše u selu i vijala je cijeli dan na sv. Petra i Pavla na veliku žalost fratra i njegovih prirepina, osobito nekog seoskog gulikože krčmara i mlinara S.

Kad se zatim naš seljak vraćao kući, napadose ga iz busije četvorica seljaka naučanih (među njima i glavar sela Perkovića) te mu odneseše srpsku zastavu, udariše ga i oteše mu novčarku, valjda da zasvjedoče da su svijesni „pravaši“.

Stvar je prijavljena sudu.

Sada „Hrv. Rieč“ jadikuje i grdi demokrate jer da je to *odnarodjivanje*, kad se stavlja srpska zastava gdje su seljani katolici Hrvati.

A zašto nijesu „pravaši“ tako pisali pred koji dan onim svojim „krstiteljima“, koji su se srpskom zastavom na prsima išli u srpska sela i zaklinjali ljude za „pravaše“, pjevajući neukom puku da:

„Krstelj brani sveta srpska prava
Dok je njemu na ramenu glava!“

Seljani Slivna spremaju molbu na više vlasti, da im se sagradi čatrnja, koja je ima godina obećana. Sada se tek čuje da će se graditi ta čatrnja i to tik do sela Perkovića, koje nema nego 31 kuću (160 duša), a selo Slivno imalo bi i nadalje ostati bez pitke vode i piti kaljužu ko i do sada, te ginuti od silne groznice, koja tim krajem vlada. Zašto se ta čatrnja — kad se ima trošiti — ne gradi u redu, paimo između jednog i drugog sela tako da i selo Slivno, koje je triput veće od Perkovića (ima 67 kuća) može imati koristi od te vode?

Skradin, mjeseca Jula.

U Skradinu gradu čudno čudo kažu . . . .
Sagrađio se vodovod bez vode. I opće mnijenje i izvidi pojedinaca dokazivali su, da izvor na Vrbici nema dovoljnu količinu vode, koja bi mogla poslužiti seljanima Gračaca, Sonkovića i namjericima, koji tuda prolaze i dati količinu dovoljnu stanovnicima Skradina; ipak vlada je potrošila 70.000 kruna a općina preko 10.000 kruna. — Kraj vodopada rijeke Krke toliki vrući izvori izbacuju veliku količinu vode, koja je mogla biti dovoljna i većoj varoši nego li je Skradin. Računajte, da oni, koji stanuju u mlinima na vodopadu Krke ne trpe od malarije, pa i u Skradinu naći ćete osoba i muških i ženskih, koji su prevalili osamdesetu godinu, a koji su još u dobroj snazi dočim toga nema u onom kraju — na Vrbici — gdje leži izvor skradinskog vodovoda jer tu hara malarija. Pre vodovoda trebalo je urediti Rivinu Jarugu i to bi doprinijelo asanaciji mjesta mnogo bolje nego voda sumnjive vrijednosti. Svakako idemo da vidimo.

Vijesti iz grada i okolice.

Narodni blagdan prošao je u Šibeniku neopaženo. Naši „radikalni Hrvati“ na općini poslali u jutro po gradu glazbu, da odsvira 5—6 puta neizbježivi marš „Slava mu!“ zatim je bila misa, pa u večer glazba. Za Družbu nijesu naši pravaši ni pare skupili. Eh, izbori su ispraznili žepove i škrabnjice, a opet za ovake narodne svečanosti, koje Rim i naši rimski doktori krivim okom gledaju, ne smiju naši sušteršićanci da se izlažu!

Vjenčanje. Sutra se vjenčaje g.ca Mandica Bego, sestra naših sumišljenika A. Bego i D.r M. Bego (književnika) za g. F. Foreticha, glavara željezničke postaje na Perkoviću. Bilo sretno!

Općinski paše. Neki Zorić zv. Šljokac opć. poljar, navaljiva uprav afrikanski na naše ljude. Tu nekidan navalio je na jednoga, psujući ga, turajući ga, bacajući ga, a uvijek prijetec puškom.

Kanali u Vruljama. Kod nas u Šibeniku u istinu je čudnovatih stvari na pretek. N. pr. pri gradnji obale, nasut je prostor zv. „Vrulje“. Pri nasipanju, ostavljena su dva kanala po sredini. U ostavljene kanale sliva se iz množije kuća nečist, a u jedan čak sva smrad iz ovdajne bolnice i ludnice. Sva se nečist u te kanale zaustavlja, te svi stanovnici Vrulja moraju svagđano trpjeti užasan smrdež, kojeg kanali daju, pa vidivši da se smrdež povećava, a čuvši opet, da se kanali za dugo neće urediti, učinise svi vlastitim podpisim — njih 53 — molbu Pomorskoj Vladi u Trstu, da se mora kanale absolutno odmah urediti, jer, ostanu li ne uređeni do ljeta, da nije isključeno, da može nastati kolera. Pomorska Vlada, ne samo da se nije makla uređenjem, nego nije se ni udostojila — kako kažu — niti odgovoriti.

Jedan je od stanovnika putem 3 javnih novina pozvao Pomorsku Vladu da kanale uredi, jer da je u protivnom slučaju, stanovništvo Vrulja podloženo koleri. Napokon dogje komisija iz Trsta sastavljena od desetorice gospode. Bili su na licu mjesta, razgledali kanale, nauživali se onog udobnog mirisa, zagradili cio prostor u kojem se kanali nalaze daskama, pa svoj put u Trst, ostavivši smrdež u Šibeniku, a kanale ni do danas ne uredili.

I zbilja, svaki koji progje kroz Vrulje, ako mu je ikako moguće, tuda se ne vraća, usljed nesnosnog smrdeža, pa bi morala Pomorska Vlada požuriti se uređenjem kanala a osobito sada, kad se i najmanja nečist uklanja radi opasnosti kolere, te se na pr. po nalogu oblasti u tvornici mraza nitko nesnije prstom dotaknuti leda, u raznim gostionama globe se gospodari, te je pregledavanje mesa pače i pretjerano a, reći ćemo, donekle i pristrano.

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.

IZDAVAČ: DR. VUKOTIĆ

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju.

SE NE VRAĆAJU. — POŠILJKE NEPLAĆENE PRIMAJU SE. — RAČUNAJU 16 PARTIT RETKU, A ZA POGODBLIJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. —

NAJSTIĆ. Ijadica i drugovi

ponos Milanaca (patičan, kao što je ostojan divljenja, n; on je plamen, on je moralna sudnovatu aktivij radi mnogih izvahniji, naju-e, -duguje svoj

isiti, ako mogli čuvstvo, naćilijani bili psihomamo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, ziti tijkovi unu-ke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu ga kao ispraznim cima. Sada, a da e pred nekoliko stellini objelodai "nekoliko člaurugi irendetizam", ipirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo one nanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u konia, nije nikad zaitanja i probleme e razlika izmeggju e bave ovim proijonalista), samo ene stranke konživota cilj samoj vlja svrhu nacije u naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražajti preslice s končau vretencu izdupstirno olova, da zvućiricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao iteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća i starou: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvoroj rirode momče je poosjećanje forme i čku inteligenciju. Za-ića, Antu Starčevića, zrezujući ih u drvetu; je u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i je u zadarskom „Na-o darovitom pastiru, iue poticao je vigje-

U tom pogledu vlada velika strogost, dočim se o „Vruljama“, gradskim zahodima itd. i ne govori.

Čuje se, da su se stanovnici Vrulja oštro potužili ministarsvu radi ove zapuštenosti.

U Vruljama gdje je zemljište gosp. Negri i nasip za gradnju, obale, neugodno je prolazanje, jer n. pr. vidiš 2, 3, 4, 5 i više kadkad da čine potrebu u sred biela dana na otvorenom. Za strane prolaznike pak neugodnije je, i neće im lijepi utisak učiniti. Moralo bi redarstvo kadikad tuda proći pa zabranjivati strogo te neugodnosti, a stariješine izvijestiti, da je absolutna potreba gradskih zahoda.

Od više dana nalazi se u našoj luci IV-ta divizija ratnog brodovlja. Kadikad izadju van luke, te manevriraju. Vojnici su vani obično u većem broju večerom, pa se zbilja opaža u gradu veća živahnost. Pohvalno je veoma, što se nedogadja kakovih sukoba gradjanima, što bi to inače drugih godina bilo. Vidi se dakle, da je razlika od vojnika. — Okolo 25 ovoga dolazi u luku veća divizija brodovlja naime prva, a ovo danas odlazi put juga.

Kremenjak na šetnji.

Ovo dana poslije izbora, našetao sam se po gradu do mile volje a i natrudio, što ne žalim, jer sam bar vidio i čuo, što se viditi i čuti teško može. Tako n. pr. vidio sam jednog jutra, gdje naš općinski komisar, i redari, revolverima za pasom, dijeli mlakarice, naregujuć, vi za Dulibića na jednu, a vi za Dubokovića na drugu stranu. Mlijeko za Dulibića ostavlja se u buklijam a ono za Dubokovića neka se proljeje. Naredba gosp. komisara bi express izvedena.

Zao mi je veoma da se ovo dogodilo, jer čim za ovo saznaše u Beču, odmah izgubiše dobro mijenje o našem komisar. Da dobro mijenje, jer ga je dosada Beč više puta htjeo sebi potegnuti, da ga uredi, ali da, nehtjede općina podnipošto cediti ga, izjavljujuć, da nam ode on: Beč uredjear, a Šibenik?

Drugog dana vidim, da pred gostionu Bogić sjeđi neki stranac Ivčevićevac. Neki Janko — takogjer stranac — nastanjen od neko doba u Šibeniku, na izričiti zahtjev pravaša, jer da je mudar, pemetan, imponentan, a usto dobar toljagaš, navali na sjedećeg, sjedalom, štapom, šakom, ma ne udari niskim. Htjede zar zaprijetiti mu i pokazati mu, koliko on može u Šibeniku.

I zbilja napadnuti mogao se je dobro osvjeđoćiti, jer, dok mu ovaj pritio, redar je gledao, a kad je pošao, redar se okrenu, ruku digne na kapu t. j. salutira ga, veleć mu, sluga pokoran.

Trećeg dana čujem pak, gdje zastupnik Dulibić u prisutnosti D.ra Bogića govori našem dobromu — Bog mu dao svako dobro a i daće mu — šior Paški Čikari, „dobro je šior Paško, evala Vam, nedajte im ništa, bacite ih kvragu nizaskale, kad Vam dodju, neka znađu, za kim se okreću.“

Naš pak, dobra i uzorna muštra morala, šior Dinko namunjen je strašno, a i ne vidja ga se više ulicom ljubavi prolaziti, pa ga se i ne vidja više niskim, nego kadikad jednim oficrom šetati; mora da mu ljubav više ne prima se, pa bogme izgleda slabo, smrša, probledio, a više i ne piva. Grgehota, kud su vražje žene glavu mu okrenule.

A Vlade naš? On ti je uvijek jednak. Ukoći se, zapali verginiju, kao da će reći: evo me, ko će, neka dodje!

I neka. On i je jedini baš na koga može računati majka Hrvatska. Još da on nije istrošio na hiljade banka za patriju, i više bi mogao imponirati. Predbacivali su mu nekoji o nekim troboj-

nicama, kao da je računa puno više nego valja, e, a što bi da nije. toga i čega drugoga. Pa i pravo je, istrošio se gavan, da bar nešto trobojnicom, nešto drugim, nadoknadi. Svakako ostavimo se drugoga, on je on, on zasluživa sve. Ko će n. pr. stvoriti veliku ujedinjenu državu Hrvatsku? On. Dakle puštimo trobojnice, puštimo pršute, vino, ulje itd. neka ide, dok i on ne naknadi patrijotske troškove.

Odlazim opet na šetnju nebi li — a stalno hoću — opet što vidio i saznao.

Pouke o zdravlju.

U svakom broju našega lista iznašati ćemo i po koju poruku o tome, kako da čovjek čuva svoje zdravlje. Bog govori: čuvaj se sam, čuvat ću te i ja. Ako se o ijednom drugom blagu božjem može to reći, najbolje ta poslovice pristaje za ljudsko zdravlje, jer je ovo najskupocjenije naše dobro.

O koleri.

Dobro je da se upoznamo sa ovom bolešću, osobito danas, kad se čuje, da već po mnogim gradovima otimlje mah.

Klice ove bolesti, koje najbolje uspijevaju u vlažnim i nečistim, mjestima, dospiju sa hranom ili pitkom vodom u ljucko tijelo. U črijevima, a osobito u tankom crijevu, neobičnom se brzinom plode. Već poslije 2—8 dana pokažu se svi znakovi ove ljute bolesti kao: teška ljavica, neprestano bljuvanje, grčevi itd. — To stanje traje 1—2 dana; a sad ili bolest popusti i bolesnik počimlje lagano da se oporavlja, ili pak bljuvanje i ljavica sve jača biva, — bolesnik se obledeni i sasvim onesvjesti, te premine a da se i ne osvjesti. — Ima slučajeva koji su tako neobično teški, da bolesnika odmah kroz malo sati bolest prekine.

Od ove bolesti računa se, da ih polovica umire. Najviše odojčad strada. — Sad nam je glavno da znamo kako da se od ove nezgode branimo i čuvamo.

Prvo svega treba da pazimo da nam svuda najveća čistoća vlada. Svaki put prvo jela ruke da operemo. Vodu valja uvijek da varimo — bilo da nam služi za pranje bilo za piće.

Ništa nevarena da ne jedemo. Osobito treba paziti da želudac kakvom hrgjavom hranom ne pokvarimo. Ni najzrelije voće ne smije da se jede kao ni zelje ako nije vareno. Jednem riječi: što nije vareno ne smije u naša usta.

Gjubrenjaci treba da su daleko od stanova, a ljucku ćemo nečist, koja je pravo gnjezdo klica ove bolesti, politički svaki put sa živim rastopljenim klakom. Na isti ćemo način i bljuvatine sa živim klakom da raskužimo, kao i svaku druge nečist, što u stanu opazimo.

Ko se bude ovako vladati, može mirno da spava.

Razno.

Dalmatinski zastupnici za parlamenat.

Od 11 dalmatinskih zastupnika, koji su izabrani za parlamenat 1 je naprednjak (D.r Smodlaka) 2 Srbina (D.r Baljak, D.r Vukotić) 4 od „Hrvatske stranke“ (D.r Čingrija, D.r Tresić, Biankini, D.r Ivčević) 3 čista „pravaša“ (D.r Dulibić, D.r Sesardić, Don I. Prodan) a 1 polu-pravaš (Don V. Perić). Od ovih su svi bili i u prvom parlamentu osim trojice naime žilavog i naprednog D.r Melka Čingrije, koji je zamijenio u makarsko-neretvanskom primorju starog vladinovec hofrata Vukovića, te D.ra Sesardića - golobrado momče — koji će biti sigurno najmladji — i najzeleniji! — u zastupničkoj kući.

Prije njega bio je zastupnikom sinjske krajine Don F. Ivanišević — stara furtimaška lija (koja je ipak jednom i dolijala). Srb D.r Vukotić zamjenio ju u Kotoru pokojnog savjetnika Bjeladinovića.

Papa hrvaložder. Kada je ovih dana bila kod pape na poklonu čuvena primadonna Ester Mazzoleni, taljanašica (rodnom iz našeg Šibenika), papa kad doču, da je iz Dalmacije, reče: „Siate Dalmati, giammai Croati! „Budite Dalmatinci, ali nikad Hrvati“!

Ovo je, dana 25 juna 1911 u Zadarskoj Čitaonici pričao um. namj. podpredsjednik Tončić, koji se za vrijeme te audiencije takogjer nalazio u Rimu. Prisutni ovome razgovoru g. Tončića bijahu dvorski savjetnik Novaković, ravnatelj gimn. Kušar i Brajković, savjetnik Milanović i zubar dr Neumayer.

I sad se čudite zašto nam iz Rima nastoje srušiti glagoljicu i uništiti naše narodne svetinje!

Nedjela magjarskih popova. U Temišvaru cjelokupno občinstvo živi već nekoliko dana u silnoj uzbuđenosti. Dogodila se naime velika sablazan i koja je tim veća, što se je dogodila u samostanskoj školi i što je počinio tu sablazan svećenik iz vrlo ugledne obitelji.

Gospodja B. Imhoff prijavila je državnom odvjetničtvu, da joj je desetgodišnja kći Hilda venerički bolestna i da joj je priznala, kako ju je silovao kapelan i katolički vjeroučitelj Desider Lamberg. To se dogodilo na dan ispita u samostanu. Mala je pričala, da je to vjeroučitelj počinio i sa drugim djevojkama u samostanskoj školi.

Usljed ove prijave povedena je iztraga, koja je dokazala, da je više samostanskih djevojaka bolestno na istoj bolesti i da je krivac dotični vjeroučitelj. Službeni liečnici dr. Simony i Zanker ustanovili su da je gornja tvrdja djevojčice istinita, da je kapelan zaista počinio spomenuto zločinstvo.

U Temišvaru je gornja sablazan pobudila tim veće uzbuđenje, što je tek prije nekoliko dana došlo do slične tragedije. Svećenik dr. Anton Geist imao je sa jednom djevojkom 15-godišnjom djevojkom ljubavni odnošaj, koji nije bio bez posljedica. Kad se odnošaj otkrio, počinio je dr. Geist samoubojstvo.

Prema zadnjim vjestima kapelan Desider Lamberg, koji je silovao u samostanskoj školi djevojčice, uhićen je. Izpostavio se, da je 30 učenica silovao i to u dobi od 8—12 godina. Katiheti je 35 godina, on je pobudio pozornost u književnosti svojim — lirskim pjesmama!

Marin Bego: „S mora“. Ova prva knjiga, koju je izdalo „Društvo hrv. književnika“ za god. 1911 zbirka je živahnih i biranih pripovijesti, iz našeg primorja. Pisac je ovog djela naš mladi književnik D.r Marin Bego, rodnom iz Splita, gdje se sada nalazi kao odvjetnički kandidat.

Ove lijepe novele preporučujemo našoj čitačkoj publici.

Izdavač, vlastnik i tisak

Pučka Tiskara D.r V. Ijadica i drugovi — Šibenik.

Odgovorni urednik: Krste Živković-Šupuk

Obavjesti uredništva.

Moli se gg. dopisnike, da dopisim budu što kraći, jer je prostor lista za sada malen i izlazi jedanput sedmično.

Uredništvo.

Hrvati i Hrvatice sjeđajte se družbe

— Sv. ČIRILA I METODA. —

Prva Dalmatinska Tvornica Prediva i Tkala
PAŠKO RORA I DRUG — U ŠIBENIKU

Sastavljena iz najnovijih — najmodernijih strojeva pravi sukno (štofu) za odijelo i kabane u svakovrstnim modernim bojama iz same čiste naravne domaće vune.

PIO TERZANOVIĆ - ŠIBENIK

Veliko skladište odijela, modernog taja, uz veoma povoljne cijene.

Ant. Tonković Makarska KNJIGOVEŽNICA

preporuča Trgovinu u jestivu Skladište

materijala za gradiva podružnice M. Bettiza & figlio iz Spljeta Skladište Tvornice Piva iz Sarajeva Zastupstva

tvornice sapuna Salvetti e Com. iz Pirana i zastupstvo

— Pučke Tiskare u Šibeniku —

V. NOVAK — ŠIBENIK

Preporuča se slavnim uređima i p. n. gradjanstvu Šibenika i pokrajine za sve u tu struku zasjecajuće radnje.

Izradba brza i solidna. — Cijene umjerene.

Knjigovežnica se nalazi u kući gosp.

Difnika na Pazaru.

1-52

Gritzner Šivači Strojevi

jedna od najvećih tvornica šivaćih strojeva na Kontinentu.
 Rasprodano preko dva Miliona strojeva.

Kao za kućnu uporabu i veziwo — tako za svaku industrijalnu radnju - najbolji.
 Mjesečne uplate — za gotov novac veliki popust.

Gritzner Koturače

odlikuju se već od godina čvrstoćom i kvalitetom materijala.

Skladište:
JURAJ GRIMANI — ŠIBENIK.

Penkala

Automatična olovka i pera —

dobivaju se u papirnici

JURAJ GRIMANI - Šibenik

pribor — raznolikih sistema pi-
 saćih strojeva.

Razglednica i svih ostalih kance-

larijskih predmeta.

Grimani Artur i drug - Šibenik **papirnica.**
 Gramofonske ploče 60 helera komad

Pučka Tiskara

D.r V. Iljadica i drugovi — Šibenik (Dalmacija)

Prima na izradbu sve u tiskarsku struku zasijecajuće radnje, kao: razna književna djela, tiskanica za sudske, općinske i župne urede, trgov. listovnih papira, računa i omota, kao i posjetnica, zaručnih i vjenčanih objava itd.

Cijene umjerene.

Izradba solidna.